

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • APRILIE 2020 • NR.4 (170)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefăruță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. **Veaceslav Negruța, expert „Transparency International - Moldova”:** Orice cuvânt, frază, idee și condiție din acest acord sunt în favoarea Rusiei
2. **Editorial de Victor Chirilă, director executiv APE:** „Fără credibilitate, Republica Moldova riscă să fie ignorată de prietenii săi”
3. **Valeriu Pașa, manager de proiecte, Comunitatea „WatchDog.MD”:** „Infodemia COVID-19 în Republica Moldova și implicațiile acesteia asupra viitoarelor alegeri”
4. **Opinia expertului. Dumitru Pîntea:** „Criza COVID-19 - cum Republica Moldova își finanțează deficitul bugetar”

Importante, pe scurt

Ministrul Afacerilor Externe de la București, Bogdan Aurescu, s-a aflat joi, 30 aprilie, la Chișinău, cu prilejul inițierii în Republica Moldova a misiunii medicale a României

pentru sprijinirea combaterii pandemiei de COVID-19. El a participat, alături de alți oficiali români, la ceremonia de transmitere a unei prime tranșe de ajutor umanitar, stabilit de autoritățile de la București pentru țara noastră - 3000 de combinezoane de protecție, 6000 de măști de protecție FFP2 și 6000 de măști chirurgicale, 11.500 de perechi de mănuși și 100 de viziere, zece izolette concepute de cercetătorii militari din România. Toate acestea, în frunte cu o misiune de 42 de cadre medicale care, în perioada următoare, vor munci alături de colegii lor din spitalele din orașele Chișinău, Bălți și Cahul. Tot la 30 aprilie, Guvernul de la București a decis acordarea unui sprijin total de circa 3,5 milioane de euro pentru a ajuta Republica Moldova în depășirea crizei pandemice.

Cu prilejul vizitei, Bogdan Aurescu a avut o întrevedere cu omologul său de la Chișinău, Oleg Tulea, care a mulțumit României pentru ajutor și a menționat că acest sprijin este

dovada solidarității dintre cele două țări și a legăturilor temeinice de prietenie dintre ele. Atât în cadrul întrevederii de la Externe, cât și în discuția cu premierul Ion Chicu, oficialul român a punctat ferm importanța faptului că autoritățile din Republica Moldova sânt intensificate, în mod consecvent și credibil, reformele necesare apropierea de UE, precum și să respecte principiile democratice/ale statului de drept. Bogdan Aurescu a reconfirmat angajamentul ferm al României pentru sprijinirea unui parcurs european ireversibil al Republicii Moldova, în baza Parteneriatului Strategic bilateral pentru Integrarea Europeană a țării noastre, de la a cărui semnare, la 27 aprilie 2020, s-au împlinit, zece ani. Totodată, el a arătat că sprijinul ulterior al României pentru Republica Moldova va fi condiționat de continuarea acestor reforme esențiale.

„Un dialog orientat pe atingerea obiectivelor, cu interacțiuni regulate ale celor doi reprezentanți politici, este crucial pentru rezolvarea problemelor umanitare generate de criza

COVID-19 în rândul populației de pe ambele maluri ale Nistrului”, a declarat șeful Misiunii OSCE în Moldova, Claus Neukirch, în discursul adresat Consiliului Permanent al OSCE. Potrivit organizației, de la introducerea stării de urgență în Republica Moldova, Misiunea a depus eforturi susținute pentru a identifica soluții practice la problemele cauzate de criza COVID-19 pentru oamenii ce locuiesc în Zona de Securitate. În ultimele șase săptămâni, Misiunea a efectuat 30 de vizite de monitorizare în regiune, iar printre problemele stringente se numără, în special, restricțiile privind libertatea de circulație impuse de Tiraspol ca răspuns la pandemie. Șeful Misiunii a reiterat necesitatea ca Tiraspolul să își regândească abordarea și să se asigure că oamenii se pot deplasa la locul lor de muncă, pot avea acces la asistență medicală, la bancomate ș.a. Totodată, Claus Neukirch a salutat disponibilitatea părților de a sprijini o vizită de documentare pe malul stâng, în primele zile de mai, a Organizației Mondiale a Sănătății împreună cu Misiunea OSCE.

Creditul rusesc, un aisberg politic cu capcane economice?

7 mai, ziua „marei examen” pentru Curtea Constituțională

Sorina Ștefăruță

„Curtea Constituțională are două opțiuni la moment: sau oprește fărădelegea admisă de guvernanți în cazul acestui credit, sau acceptă presiunile politice și șantajul administrat de către guvernare și, în special, de președintele Dodon. Prima opțiune ar fi una benefică statului Republica Moldova și societății - pentru că, de rând

cu impunerea puterii Legii, ar oferi și șansa unei eventuale renegocieri și regândiri a surselor de finanțare în această perioadă de timp deloc simplă. Al doilea scenariu ar însemna, de fapt, impunerea „legii puterii”, prin șantaj și presiuni asupra judecătorilor, lucru deja semnalat chiar de ei. Să vedem ce va fi pe 7 mai, dar acum există suficient loc de optimism pentru decizii

legale luate de instanță, în favoarea impunerii unui respect față de Constituția Republicii Moldova”.

Declarația îi aparține expertului economic Veaceslav Negruța și a fost făcută în cadrul interviului pe care vă propunem să îl citiți în această ediție a Buletinului, dedicată Acordului de împrumut cu Federația Rusă. ▶

► Așadar, joi, 7 mai, Curtea Constituțională urmează să examineze trei sesizări care, deși au fost depuse de trei deputați diferiți (Sergiu Litvinenco/PAS, Dinu Plângău/PPDA și Sergiu Sârbu/„Pro Moldova”), vizează aceeași problemă - controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat. Pe scurt, „creditul rusesc” - un împrumut în valoare de 200 de milioane de euro care, contrar criticilor dure ale economiștilor și ale societății civile, a fost aprobat rapid de Guvern (21 aprilie) și ratificat la fel de rapid (23 aprilie) de către majoritatea parlamentară PD-PSRM. În aceeași zi însă, Curtea Constituțională și-a reales președintele și a suspendat acțiunea, inclusiv procedura de intrare în vigoare a legii prin care a fost ratificat Acordul.

Decizia Curții Constituționale a fost percepută de mulți drept o victorie, inclusiv una ce ar vorbi despre ieșirea din captivitate a întregului sistem judiciar al țării. Totuși, bătălia cea mare se va da la 7 mai, iar rezultatul va depinde... inclusiv de capacitatea judecătorilor de a rezista presiunilor politice. Pentru că acest credit rusesc s-a afirmat din start ca un subiect eminent politic. Anunțat cu surle și trâmbițe de către președintele Igor Dodon încă în noiembrie 2019 - ce-i drept, inițial erau 500 de milioane USD, care până în februarie a.c. au scăzut la 200 de milioane de euro -, utilizat cu precădere în discursul luminos despre proiectele strategice de infrastructură, precum reparația drumurilor, virtualul încă (atunci) împrumut se așternea duios la fundamentul viitoarei campanii electorale pentru fotoliul prezidențial. Până s-a ciocnit de buturuga mică a Curții Constituționale.

În același timp, în pofida caracterului său politic, Acordul de împrumut este și un adevărat aisberg, cu numeroase capcane economice de moment și viitoare. Despre ele și despre nevoia imperativă de a le evita este Buletinul Lunii aprilie.

Orice cuvânt, frază, idee și condiție din acest acord sunt în favoarea Rusiei

Veaceslav Negruța, expert „Transparency International - Moldova”

Fostul ministru al Finanțelor Veaceslav Negruța, în prezent expert la „Transparency International - Moldova”, este unul dintre criticii cei mai fervenți ai Acordului de împrumut cu Federația Rusă care, se arată el convins, ar fi ajuns pe agenda Guvernului și a Parlamentului direct de la reședința prezidențială, fără să fi fost negociat și supus procedurilor de transparență. Potrivit lui Veaceslav Negruța, chiar dacă într-o situație de urgență merită să fie accesată orice resursă de creditare, Republica Moldova are, pe moment, opțiuni relativ mai ieftine și cu impact mai rapid, decât acest credit. În plus, spune el, unele credite rusești ce au fost acordate regimului Ianukovici în 2014 au băgat Ucraina în litigii internaționale complicate - iar împrumutul pe care încearcă să îl aducă acum Igor Dodon e cam din aceeași categorie, cu risc sporit

și costuri economice, financiare și politice exagerate. „Noi de astfel de credite nu avem nevoie”, afirmă hotărât Negruța. Ce alte dedesubturi mai ascunde acest acord de împrumut, aflați în continuare.

Creditul rusesc este parte a agendei electorale a lui Igor Dodon

■ Domnule Negruța, vă propun, ca într-o celebră poezie de Marina Țvetaeva, s-o luăm de la capăt - și anume, de la declarația făcută în seara de vineri, 24 aprilie, de către președintele Igor Dodon. De facto, el a pus neacceptarea (cel puțin deocamdată) a împrumutului rusesc pe spatele Opoziției și aproape că a amenințat oamenii că, drept urmare a deciziei Curții Constituționale, statul

nu va mai avea din ce plăți salarii și pensii. Ce a fost acest gest de șantaj?

■ Cred că este un soi de cocktail care, într-adevăr, se conturează într-o abordare de șantaj la adresa societății și, în special, la adresa Curții Constituționale. Prin astfel de declarații este evident că președintele și-ar dori un rezultat anume al examinării care urmează la Curtea Constituțională (stabilită pentru 7 mai - n.a.), ceea ce este contraindicat. Mai există și niște frustrări individuale, bineînțeles, căci dl președinte și-a atribuit sie personal meritul de a fi obținut acest credit, după discuțiile pe care le-a avut cu Putin. Al treilea moment - cel mai sensibil, poate - ține de faptul că respectivul credit este parte a agendei electorale a lui Igor Dodon. Suspendarea și, eventual, anularea acestui acord de către Curte i-ar provoca o lovitură de imagine și disconfort enorm în plină campanie electorală. Pentru că tot ce se face în ultimele luni Igor Dodon este realizarea propriei sale foi de parcurs, a cărei țintă finală este rezultatul electoral din toamnă. Toate acestea l-au făcut să iasă la rampă cu niște declarații total debusolate și condamnabile.

Dacă este parte a agendei electorale, nu există riscul că, respingând creditul, îi permitem să se victimizeze prin aceasta, respectiv să acumuleze voturi?

■ Nu e vorba de victimizare. Prin astfel de mesaje și acțiuni de șantaj el încearcă să pună pe umerii Curții Constituționale responsabilități care nu țin de instituția dată. În plus, afirmațiile precum că, dacă instanța va bloca acordul de împrumut rusesc, nu vor exista bani pentru plata pensiilor și a salariilor, sunt un fals. Mai întâi, deoarece în competențele Curții Constituționale nu intră plata pensiilor și a salariilor. Apoi, deoarece despre acest credit, din start, s-a spus că este pentru proiecte investiționale - în special, pentru infrastructura

drumurilor - și exact aceasta se conține și în notele de argumentare ce au fost prezentate Guvernului, ulterior Parlamentului. Nicăieri nu scrie că sunt mijloace pentru salarii și pensii. Așadar, miza de care este ghidat președintele Dodon cu acest credit este clară și păcat că el face abstracție de aspectele periculoase plasate în respectivul acord.

Printre argumentele analizilor care s-au opus acordului de împrumut cu Moscova și la care ați subscris și dvs. se numără faptul că acest credit ar fi unul „dictat” de Federația Rusă. Pe ce se bazează afirmațiile în cauză?

■ Este un fapt ce transpare la o simplă lectură a acestui acord, în care totul, de la primul până la ultimul rând - orice cuvânt, orice frază, idee și condiție - este în favoarea Federației Ruse, iar Republica Moldova apare ca un coparticipant la realizarea unor noi și noi interese ale Kremlinului în țara noastră. Se vede de la o poștă că acordul cu pricina nu a suferit nicio modificare și că nici nu au existat negocieri, că este un text scris în totalitate la Moscova și transmis președintelui Igor Dodon pentru ca să-l treacă prin fazele de legalizare. Fără a schimba vreo virgulă, mite vreo clauză. Documentul conține și câteva lucruri care depășesc cadrul unui acord de credit, dar și contravin legislației Republicii Moldova. Și refuz să cred că un asemenea text, care e în totală disonanță cu normele legale de la noi, a trecut fără opreliști și prin Guvern, și prin ministerele Justiției, cel de Externe sau de Finanțe. Mă refer, bunăoară, la clauzele ce țin de procedurile de achiziții publice sau de atribuirea unor datorii ale persoanelor terțe în datorii de stat - condiții ce nu pot fi acceptate sub nicio formă! Plus alte costuri de ordin economic și financiar care pot să apară odată cu implementarea lui. Deci, da: este un text scris la Moscova și în interesul Moscovei, cu efecte și costuri mult mai mari decât cele care se văd acum cu ochiul liber, cum ar fi dobânda de 2%.

Șeful statului a avut interese directe...

Dacă un asemenea acord ar fi venit de oriunde din altă parte, ar fi fost la fel de periculos și „de neacceptat”? Căci mulți exponenți și susținători ai actualei guvernări asta vă reproșează - că vă opuneți doar pentru că vine de la ruși...

■ Este un alt fals. Problema nu este de unde vine, ci cum vine și ce consecințe va avea. Iar marea problemă e că acest acord de credit nu a fost negociat. Sunt mai mult decât conștient că dacă ar fi trecut toate procedurile prevăzute de legislația noastră referitoare la acordurile internaționale sau de credit, dacă toate persoanele responsabile și instituțiile statului și-ar fi făcut datoria, un astfel de document nici nu ar fi ajuns în Parlamentul Republicii Moldova spre ratificare. Și nu contează de unde vine și cine este creditorul - contează doar faptul că el conține clauze ce depășesc limita unui acord de credit și care comportă costuri, respectiv riscuri de neadmis. Din această perspectivă, lucrurile sunt proaste și pentru că acest credit nu vine ca urmare a solicitării directe a Guvernului de la Chișinău, ci este rezultatul înțelegerilor dintre două persoane - Dodon și Putin. Amprenta lor „administrativă” se vede de la o poștă, la fel cum transpare faptul că funcționarii din ministerele responsabile de la Chișinău nu au avut dreptul să intervină pe text. Fiindcă așa a vrut președintele Dodon! Care sunt dedesubturile acestor înțelegeri?.. Probabil că doar o anchetă ne-ar putea spune cum a apărut acordul dat și de ce n-au fost respectate procedurile de transparentă decizională.

Și totuși, despre creditul promis de Kremlin se știe încă din toamna trecută. De ce abia acum, când banii mai că se porniseră, a reacționat societatea?

■ În primul rând, guvernarea nu este obligată să ceară opinia societății civile. În schimb, ea este obligată să respecte

norma legală, care spune că orice proiect de lege ori de act normativ este propus spre discuție publică pe paginile instituțiilor publice. Și atunci atât structurile statului, cât și societatea civilă, și-ar fi putut da cu părerea. Ce am avut de facto? Am avut niște fraze aruncate în spațiul public prin februarie, precum că acest credit va fi de 200, nu de 500 de milioane USD, cum se anunțase în noiembrie 2019, și că va fi pe o durată de zece ani. Și doar pe 13 martie, în plină pandemie, au fost „boțite”, printr-o hotărâre de Guvern, trei fraze distincte: 1) se aprobă proiectul Acordului de împrumut, 2) se inițiază procedurile de negociere - după ce l-ai aprobat deja! și 3) se aprobă semnarea Acordului. Trei faze distincte ale unui proces complex, care trebuie să fie separate ca timp și procedură, fără să fie aprobată componența echipei de negociatori și șeful acesteia, fără să fie specificate competențele ei. Cel puțin așa a fost cu creditul negociat cu Corporația „Provocările Mileniului” din SUA sau în cazul negocierii unui credit cu China, în 2012, care nu s-a mai produs... În cazul acordului cu Federația Rusia nu a fost respectată nicio procedură.

■ **Am auzit de la unii deputați că nu au putut citi textul Acordului până la ședința Parlamentului în care acesta a fost propus spre aprobare...**

■ Nici membrii Cabinetului de Miniștri, în ședința din 21 aprilie, când Guvernul a aprobat acordul de credit, nu au avut la mână un act oficial care să conțină textul documentului. Tot ce știau, știau din presă, care la rândul ei preluase informația de pe pagina de Facebook a președintelui Dodon... Sunt detalii care dovedesc încă o dată că șeful statului a avut interese directe, convenite cu partea rusească, să nu ajungă acest text în spațiul public înainte de o zi anume, să nu creeze anumite situații de disconfort, iar el să nu fie nevoit să dea niște răspunsuri. Răspunsurile merită să fie auzite însă, deoarece în cazul acestor proceduri viciate - derogări ce

s-au făcut la insistența și sub controlul direct al lui Dodon, sunt puși la bătaie funcționari publici, membri ai Guvernului responsabili pentru tot ce numim negocierea și semnarea de acorduri internaționale. Toți ar trebui să dea niște răspunsuri de fapt. Cert este că această situație ne creează probleme destul de mari nouă ca societate și ca stat, dar și probleme privind sustenabilitatea Bugetului pentru 2020 la componenta de finanțare a deficitului, care continuă să fie una incertă la moment.

Bani sunt, guvernarea trebuie doar să revizuiască prioritățile de cheltuieli

■ **Și aici ajungem la cea mai simplă, dar și cea mai complicată întrebare: de unde să luăm bani? În ultimele săptămâni „avertizări-amenințări” că nu vom mai avea bani au venit și de la premierul Chicu, și de la președintele Dodon...**

■ Este o iresponsabilitate, din partea autorităților, să lanseze asemenea mesaje, sperind lumea că nu vor avea din ce plăti pensii și salarii. Bugetul a fost viciat încă la aprobarea lui, în 2019 și era clar că circa cinci miliarde de lei din deficitul aprobat de 7,4 miliarde lei sunt sub semnul întrebării, ca surse de finanțare. Pandemia și costurile de combatere a acesteia au agravat lucrurile, drept care se impune blocarea rapidă a cheltuielilor neprioritare și alocarea resurselor disponibile către destinații exacte: sistemul de sănătate publică și achizițiile de materiale de protecție și medicamente. Pentru aceasta însă e nevoie de decizii prompte, nu de sperietori că nu avem finanțare. Finanțare există. Sâmbătă, 25 aprilie, în „Monitorul Oficial” au apărut deciziile privind rectificările operate la Buget, dar și decizia despre aprobarea Acordului de credit de urgență de la FMI, în sumă de 235 de milioane USD. Deci, statul are la dispoziție resurse financiare suficiente pentru salarii și pensii, și nu există temei pentru blocarea acestora nici în luna

mai și nici în iunie. Acum statul doar trebuie să revizuiască prioritățile de cheltuieli, iar peste două luni să mai vină cu o rectificare bugetară. Irosirea banilor publici pentru scopuri electorale, fie și nedecarate, trebuie oprită, doar așa vom putea trece mai repede de pandemie.

■ **Și totuși, este o perioadă când toată planeta are nevoie de bani...**

■ Este adevărat că, la momentul dat, Republica Moldova nu are acces pe piețele internaționale financiare de împrumut. Dar, cu așa guvernare... poate că nici nu este cazul să fim acceptați acolo. Totodată, din fericire, pentru astfel de state există diverse formule de finanțări de la instituțiile internaționale. Astfel, Fondul Monetar Internațional a reacționat rapid la solicitarea Chișinăului și cele 235 de milioane USD deja sunt în conturile BNM. Doar că despre aceasta președintele Dodon nu prea vorbește... Există și mecanisme de finanțare oferite de Uniunea Europeană, trebuie doar să autoritățile naționale să formuleze clar prioritățile și să acționeze rapid pentru a finaliza formalitățile. În aceste condiții, mijloacele de la UE ar putea intra în Buget foarte curând - către luna iunie prima tranșă, cel mai probabil. Trebuie doar ca instituțiile să manifeste seriozitate, să-și exercite atribuțiile și să nu lipsească Republica Moldova de resurse ieftine, practic gratis. Oamenii din instituțiile publice știu foarte bine ce au de făcut în acest sens, doar că ei trebuie lăsați să-și facă meseria, atât. Să nu fie interferența politicului, cu agenda lui electorală. Pericol de a nu plăti pensii și salarii nu există, trebuie doar să fie asigurate toate intrările de finanțări disponibile. În plus, în câteva luni vor fi reluate mai multe activități economice care vor aduce bani la Buget. Însă este important să realizăm că Memorialul, diverse achiziții de automobile și covoare, arenele și alte proiecte „de suflet” ale guvernării trebuie lăstate pentru vremuri mai bune. Azi acestea nu sunt decât o risipă de bani publici, iar

creditul rusesc, invocat drept singura soluție - o capcană de lungă durată ce poate să ne readucă și să ne ancoreze într-o zonă de influență din care nici nu am ieșit definitiv.

■ **Apropo de capcane, printre vulnerabilitățile cele mai mari ale acordului de credit contestat sunt menționate două: favorizarea agenților economici ruși - prezenți într-un număr destul de mare pe piața noastră, direct sau indirect - și preluarea datoriilor părților terțe. De ce aceste prevederi sunt periculoase?**

■ Să le luăm pe rând. Primul moment ține de așa-zisa accesibilitate a agenților economici din Rusia la contractele de achiziții publice, deci și din bani publici, cu statul Republica Moldova. Legea nr. 131 privind achizițiile publice spune clar că nu se admite niciun fel de discriminare față de un agent economic, străin sau local, de a fi acceptat în proceduri de achiziții publice. Formula din acord, însă, reprezintă un angajament al autorităților moldovenești de a oferi contracte companiilor rusești în scopul „aprofundării relațiilor economice și comerciale și al dezvoltării altor proiecte”. Adică, facilitați nu doar în contextul celor 200 de milioane euro din credit, dar și cu referire la alte contracte publice, într-un spațiu mult mai larg, ceea ce este abuziv. Deci, și din punctul de vedere, este o teză total dezechilibrată și abuzivă, cu riscuri pentru Buget pentru mulți ani înainte. La fel de păgubos este și vestitul punct 7.2 privind datoriile terților.

Este vorba și de securitatea regională, nu doar de cea economică și financiară

■ **În ce constă aici paguba și riscul?**

■ Acest punct, de facto, prevede că anumite credite, luate de agenții economici din țara noastră din băncile din Rusia, sub garanția de stat din Rusia sau a unei agenții rusești de stat de garantare

a creditelor, ar putea să devină datorii de stat ale Republicii Moldova. Și chiar dacă se vede doar vârful aisbergului, riscul este enorm. De exemplu, noi avem mulți agenți economici în stânga Nistrului, care sunt înregistrați provizoriu în Republica Moldova și care profită de acest statut, având acces și la operațiunile de export-import, și la Zona de Liber Schimb cu UE. Doar că acești agenți economici nu au nicio relație cu Bugetul de stat și nu plătesc impozite la Chișinău. Și acum imaginați-vă că anumite companii din stânga Nistrului ar lua credite de la bănci din Rusia, iar peste o perioadă ne vom trezi că datoria lor a devenit datorie de stat a Republicii Moldova! Pe care tot noi trebuie să o stingem, din impozitele pe care tot noi le plătim, autoritățile de la Chișinău neavând nicio pârghie prin care să recupereze datoriile firmelor din stânga Nistrului. La fel se pot „metamorfoza” cele șapte miliarde de dolari pe care regiunea transnistreană le datorează Rusiei pentru gazele naturale. Precum vedeți, sunt o groază de căi și toate proaste pentru noi. Și aceste aspecte nu mai țin doar de securitatea economică și financiară, dar și de securitatea regională.

■ **Cât de mult riscăm să intrăm într-o nouă fază proastă pe relația cu Rusia?**

■ Convingerea mea este că relațiile cu orice stat trebuie să fie bazate pe anumite principii, care țin de interes reciproc, de deschidere și transparență. Dacă aceste lucruri lipsesc - iar în acordul cu pricina ele lipsesc cu desăvârșire - riscul de a avea un dialog nesincer și neprietenos persistă. Deși... nu pot să spun că acest dialog a progresat în ultimii ani. Relațiile strânse ale președintelui Igor Dodon cu o seamă de factori de decizie de la Kremlin nu reprezintă politica externă a Republicii Moldova. Din punctul de vedere, contactele (lui) private ar trebui divizate de cele de stat. Mai ales că Republica Moldova are de suferit de pe urma acestor „prietenii” prezidențiale, în special, din perspectiva relațiilor cu România și Ucraina. În rest... este tot mai

evident că unele persoane publice de la noi promovează cu totul alte interese, decât cele ale Republicii Moldova și sper că la un moment dat societatea și instituțiile statului le va cere socoteală.

■ **De aproape două luni, ca răspuns la pandemia de COVID-19, Republica Moldova se află în stare de urgență. Se știe că asemenea perioade deschid și mai multe porțițe pentru acte de corupție sau diverse alte ilegalități. Ca expert „Transparency International Moldova”, ați remarcat ceva suspect răstimp?**

■ Cu siguranță, în această perioadă e făcută publică mult mai puțină informație, inclusiv contractele încheiate de autorități cu anumiți agenți economici pentru livrarea echipamentelor și a materialelor de protecție pentru personalul medical. În același timp, au apărut investigații jurnalistice privind ocolirea procedurilor standard de achiziții publice sau lipsa de transparență în care se fac acestea. Cele mai mari abateri par să fie prețul exagerat al contractelor și faptul că ele sunt oferite companiilor sau persoanelor conectate la mediul politic - în special, la Partidul Socialiștilor și la partenerii lor din Partidul Democrat. Este adevărat că avem o situație neordinară, care necesită măsuri prompte și uneori cu unele excepții de la lege. Dar asta nu înseamnă că totul poate să se facă în detrimentul transparenței și al responsabilității, de care trebuie să dea dovadă, în special, instituțiile statului implicate în gestionarea stării de urgență. Evident că, starea de urgență odată încheiată, vom solicita mai multe informații pentru a verifica suspiciunile ce există pe moment - proveniența sau originea beneficiarilor acestor contracte, cum au fost folosite mijloacele publice și dacă echipamentele și lucrările achiziționate au fost, cu adevărat, de calitate corespunzătoare.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefârță

Editorial

Fără credibilitate, Republica Moldova riscă să fie ignorată de prietenii săi

Suntem încă în plină pandemie COVID-19, societățile și guvernele lumii sunt preocupate, înainte de toate, de salvarea vieților omenești. Cu toate acestea, planeta se gândește, deja, la viitorul post-pandemic - un viitor care, din păcate, din cauza crizei economice provocată de virus, nu se arată nici pe departe roz.

Conform estimărilor Fondului Monetar Internațional, criza economică provocată de pandemia COVID-19 este cea mai gravă din ultimii 75 de ani, impactul ei fiind mai dezastruos decât ultima criză financiară globală. Faptul că majoritatea statelor vor înregistra reduceri semnificative ale Produsului Intern Brut (PIB) este evident, iar recesiunea economică pare inevitabilă pentru marile economii ale lumii.

Competiția geopolitică va spori în intensitate

În aceste condiții economice precare ne putem aștepta la creșterea semnificativă a instabilității regionale, dar și a celor europene și globale. Competiția geopolitică între marile puteri ale lumii nu se va reduce, ci, dimpotrivă, va spori în intensitate. Acest lucru este demonstrat elocvent de agresivitatea campaniei de dezinformare anti-occidentală lansată recent de Federația Rusă și China, având ca scop blamarea SUA și a UE pentru declanșarea pandemiei COVID-19, dar mai ales discreditarea capacității sistemelor democratice de pe glob de a face față unei asemenea crize.

De asemenea, nu putem deloc exclude că o Rusie cu ambiții revanșarde, slăbită economic și politic în urma reducerii prețurilor la exporturile sale de țigete și gaze naturale, va deveni mai agresivă și mai intransigentă în promovarea intereselor sale din vecinătatea ei apropiată. Iar astfel, să încerce să ascundă și să-și compenseze slăbiciunile interne. Putem fi convingși de faptul că Federația Rusă va încerca să exploateze

Victor Chirilă,
director executiv al Asociației
pentru Politică Externă (APE)

problemele economice și sociale ale statelor din vecinătatea apropiată pentru a le ancora mult mai strâns în spațiul euro-asiatic dominat de aceasta.

Un context deloc încurajator

Contextul dat nu este deloc încurajator pentru Republica Moldova. Recesiunea economică este inevitabilă, iar Federația Rusă, după cum o demonstrează inclusiv recentul acord de creditare negociat și semnat în condiții obscure de către actuala guvernare, urmărește să exploateze la maximum dificultățile noastre economice, înarmându-se cu un nou instrument de șantaj și de presiune în raport cu noi.

Spre fericirea noastră, nu suntem singuri în fața sfidărilor economice, sociale, politice și geopolitice, care se profilează la orizont. O demonstrează din plin asistența financiară acordată deja, în condiții destul de favorabile, Republicii Moldova de către Uniunea Europeană, FMI și Banca Mondială, pentru a amortiza efectele negative imediate ale pandemiei COVID-29 asupra economiei sale.

Partenerii noștri occidentali sunt alături de Republica Moldova și asta în ciuda ingraturii crase manifestată ostentativ în aceste zile de către actuala guvernare. În special, atitudinea cu pricina vine de la președintele țării, Igor Dodon, care a uitat de mult trâmbita sa „politică externă echilibrată”, devenind un amplificator al campaniei de dezinformare declanșată de Rusia și China împotriva UE și SUA.

Mai mult ca niciodată, avem nevoie de parteneri și prieteni puternici și siguri

Totuși, bunăvoința partenerilor noștri europeni și occidentali are o limită. Acest lucru ne-a fost transmis cât se poate de clar

de către Ministerul de Externe de la București cu prilejul celei de-a zecea aniversări de la inițierea Parteneriatului Strategic pentru integrarea europeană a Republicii Moldova. Cităm: „Marcarea a zece ani de la semnarea Parteneriatului Strategic nu reprezintă doar un prilej de satisfacție, ci ar fi trebuit să fie și o oportunitate de a privi cu responsabilitate și pragmatism spre viitor, astfel încât, prin eforturi reînnoite, să menținem și să consolidăm parcursul european al Republicii Moldova. Din păcate, situația politică actuală de la Chișinău nu încurajează o asemenea abordare, iar evoluțiile recente nu atestă continuarea sau realizarea unor reforme durabile în direcția avansării agendei europene și nu conferă garanția unui parcurs european pentru Republica Moldova. Condiții în care dezvoltarea Parteneriatului Strategic bilateral nu se poate realiza la adevăratul său potențial, pe măsura voinței și capacității României...”.

Acest mesaj exprima starea de spirit ce domnește în raport cu actuala guvernare nu doar la București, dar și la Bruxelles, Paris, Berlin sau Varșovia - excepție ar putea fi doar Budapesta. Aflată în pragul unei crize economice și sociale de lungă durată, Republica Moldova nu-și poate permite însă o asemenea stare de fapt. Dimpotrivă, ea are nevoie mai mult ca niciodată de parteneri și prieteni puternici și siguri. Are nevoie de ei pentru a nu ajunge ignorată sau izolată; iar prietenii, la rândul lor, au nevoie de o Republică Moldova care să promoveze o politică externă credibilă, în deplină consonanță cu interesele naționale și angajamentele de implementare a reformelor asumate prin Acordul de Asociere la Uniunea Europeană.

Infodemia COVID-19 în Republica Moldova și implicațiile acesteia asupra viitoarelor alegeri

Valeriu Pașa, manager de proiecte, Comunitatea „WatchDog.MD”

Pandemia care, în ultimele patru luni, a cuprins întreaga planetă a generat o noțiune nouă, care vine să caracterizeze un fenomen ce capătă o tot mai mare amploare: infodemia. Adică, un soi de pandemie informațională, dominată de fake-uri și manipulări mediatice. Republica Moldova nu face o excepție în acest proces global, iar vulnerabilitatea spațiului informațional autohton - deși nu este o noutate, ci o stare cu care, plus minus, ne-am obișnuit - devine acum și mai accentuată... În ce mod infodemia va afecta realitățile din Republica Moldova într-un an care, pe lângă criza sanitară, căderea economică și seceta tot mai evidentă, se anunță și electoral? Aflăm de la Valeriu Pașa, manager de proiecte în cadrul Asociației Comunitatea „WatchDog.MD” - o organizație obștească a cărei misiune este monitorizarea politicilor publice și analiza unor arii conexe, cum ar fi politica, alegerile, securitatea informațională și relațiile internaționale.

Foto: Europa Liberă

Un val de dezinformare nemaiîntâlnit

În Republica Moldova, ca și în restul lumii, pandemia provocată de virusul SARS-CoV2 este asociată cu un val imens de informații false sau manipulatorii, propagat intens în spațiul public[1]. Conspirații, știri false, mesaje manipulate/manipulatorii apar în presa scrisă, la unele televiziuni și, cel mai mult, pe internet. În rețelele sociale există sute de mii de clipuri video, postări textuale, imagini trucate sau interpretate care adună milioane de vizualizări și devin virale într-un ritm anterior nemaiîntâlnit [2]. Subiectele acestui val de dezinformare sunt variate. Unele țin direct de

maladie - că nu ar exista, că nu ar fi chiar atât de periculoasă, că se poate trata cu metode naturiste, că nu ar avea origini naturale - sau despre metodele de tratament, sau despre faptul că este mult mai periculos decât spun medicii[3].

Dar și mai multe opinii, istorii, campanii se fac în jurul subiectelor derivate. Aici primează teoriile conspiraționiste. Civilizațiile extraterestre avansate, dacă există pe undeva acestea, pot fi invidioase, pe bună dreptate, pe invizibilul patogen care nici măcar nu e considerat o ființă vie. În timp record, în jurul maladiilor provocate de noul coronavirus s-au format și s-au dezvoltat atât de multe

conspirații, încât, probabil, numărul lor a depășit orice altceva. Dar și teoriile conspirației au o viață similară virusului - cele noi apar în mare parte prin mutațiile și combinarea celor care deja există. Actorii ce produc astfel de conspirații sunt diverși și împrumută atât mult unii de la alții, încât devine aproape imposibil să identifiți un autor precis pentru un anumit narativ sau afirmație. Este la fel ca în mitologie - pattern-uri pe care le găsești în jurul lumii și nu mai este posibil să dai de sursa lor originală.

Rusia, cel mai bun învățător pentru China

Statele ce instrumentează dezinformarea și manipularea opiniei publice - fie că produc, fie că sponsorizează sau distribuie mesaje manipulatorii - recurg la acest lucru în scopuri de politică atât internă (consolidarea controlului asupra puterii de stat), cât și externă (destabilizarea oponentului, subversiunea instituțiilor de stat, promovarea unei guvernări cu poziționarea loială). Cea mai eficientă mașinărie propagandistică în plan global îi aparține, de departe, Rusiei. Și nu pentru că ar investi cei mai mulți bani în producere și distribuire, ci pentru că o face strategic, aplicând metode științifice. Rusia utilizează eficient resursele, conform logicii războiului asimetric, și investește în cunoaștere - colectarea de date sociologice și de intelligence din diferite țări, dezvoltarea centrelor analitice cu expertiză pe țările vizate etc. Tocmai de aceea o eventuală campanie menită să discrediteze Uniunea Europeană în ochii propriilor cetățeni, orchestrată de Kremlin, funcționează.

Un alt actor, relativ nou în Europa, este China. Având la îndemână resurse mult peste cele deținute de regimul lui

Putin, Partidul Comunist Chinez (PCC) a decis să instrumenteze actuala criză globală astfel, încât să-și sporească imaginea pozitivă și influența în lume. Beijingul nu urmărește atât de mult scopuri subversive, cum este cazul Federației Ruse, ci mai mult își face PR. Dar, nu uită de obiectivul său global nr. 1 - să conteste primatul SUA în politica globală. De aici și campania masivă de promovare a conspirațiilor, care tind să pună pe seama Guvernului SUA sau a unor americani cunoscuți (Bill Gates, diverse fundații, George Soros în mod evident) vina pentru crearea și răspândirea în scopuri obscure a COVID-19. Eforturile chineze sunt rudimentare, simpliste, dar totuși funcționale. Și PCC învață de la cei mai buni - chiar din manualele de propagandă ale Kremlinului[4].

Presă mainstream este depășită vizibil de situație

Actorii statali nu sunt nici pe departe singurii în amplificarea acestor procese: cel mai mult contribuie la răspândirea știrilor false și a conspirațiilor înșiși cetățenii. Unii chiar le produc - pentru că așa cred ei! Oamenii au viziuni, opinii, unii chiar sunt convingeți că au dreptate. Astfel, cineva poate să creadă că usturoiul ajută contra virusului și, chiar dacă are diplomă de medic, va scrie pe Facebook despre aceasta și va aduna sute și mii de distribuiri. Sau poate fi un profil fals, administrat dintr-o „fabrică de trolli” sau din sediul unui partid antisistem. Sau poate fi declarat/spus de către președintele Statelor Unite, doar că în loc de usturoi va fi înălbitor chimic, iar vizualizarea va fi de ordinul sutelor de milioane. Dintre care se vor găsi câțiva nefericiți care vor bea Ace sau dezinfectant. Poate fi și o vloggeriță de Instagram din Chișinău, care a citit pe un site obscur și i s-a părut important,

la ale sale 12 clase terminate cu scârț, să se împartă cu audiența - iar acolo-s zeci de mii de tineri. Majoritatea cu notele umflate la chimie, biologie și fizică. Suficient de umflate încât chiar să creadă că frecvențele 5G pot activa cipuri implantate prin vaccinare.

Acesta este mediul informațional în care trăim astăzi. Presa mainstream este depășită vizibil de situație. Inclusiv în Republica Moldova. Eforturile societății civile și ale instituțiilor de stat nu sunt capabile să schimbe prea multe. Nici cadru de reglementare nu prea există, iar acțiunea SIS de a bloca anumite site-uri care erau specializate exclusiv în clickbait au trezit reacții amestecate în societate...

Guvernarea moldoveană, cu propria propagandă adaptată

Pe lângă faptul că Republica Moldova este scaldată și de-a dreptul sufocată în acest val de gunoi informațional mondial, avem și nuanțe locale totuși. Și anume, există destule produse media sau mesaje adaptate ori construite special pentru a manipula opinia publicului moldovean. Aici găsim și tentativele stângace ale guvernării de a convinge cetățenii că totul este bine, iar executivul moldovean e campion mondial la combaterea COVID-19, respectiv a crizei economice. Mașinăria propagandistică angajată de Igor Dodon & Co. nu se sfiește nici de penibil - cum ar fi apelurile la subordonare în stil nord-coreean[5]. Discreditarea UE și a Vestului în general este un alt obiectiv major al propagandei guvernării moldovene. Și aici e un scop dublu.

Primul scop ține de promovarea agendei patronului geopolitic al președintelui Igor Dodon - adică a

Kremlinului. Pentru aceasta, specialiștii în tehnologii politice afiliați guvernării nu inventează bicicleta, ei doar preiau cu sau fără retușări cea ce produce corporația mediatică a lui Vladimir Putin. Iar, deja în Republica Moldova, trei posturi TV, câteva posturi de radio, sute de site-uri și pagini pe rețelele sociale distribuie zilnic sute de articole cu conotație negativă despre SUA și UE, alături de știri exagerat de pozitive despre „succesele” remarcabile ale Rusiei și, mai rar, ale Chinei în combaterea pandemiei. Printre acestea, bineînțeles, se strecoară laudele pentru „iscușința și eficiența cu care președintele ne îndrumă spre ieșire din criză”.

Discursul anti-UE al lui Igor Dodon, pliat perfect pe discursul anti-UE al Kremlinului

Astfel, presa afiliată sau sponsorizată de Igor Dodon ori patronii săi geopolitici exploatează fondul informațional pe care tot ea îl creează. De exemplu, subiectul pretenției lipse de sprijin, din partea UE și a statelor membre, pentru Italia și alte țări puternic afectate de pandemie, a fost exploatat intens de către presa controlată de Kremlin. La Chișinău, mesajul în cauză a fost promovat pe larg prin mediile rusești (Sputnik, RTR Moldova etc.) și cele controlate de PSRM. Pe acest fundal informațional se pliază perfect discursul lui Igor Dodon, prin care șeful statului contestă substanțialitatea ajutorului acordat țării noastre de Uniunea Europeană.

La baza felului în care, profitând de infodemia internațională, președintele Dodon își face jocul nu există niciun fel de strategie sofisticată. În schimb, totul este logic și eficient, căci, prin denigrarea UE și a SUA, Igor Dodon și presa pro-Kremlin erodează baza

electorală a oponentilor politici ai actualului președinte moldovean. Moscova lucrează pentru Dodon și Dodon, la rândul său, lucrează pentru Moscova. Executarea misiunii este răsplătită - bunăoară printr-un credit cu care Igor Dodon să își finanțeze re alegerea. Mai mult, în disperarea de a denigra UE, Igor Dodon își poate justifica izolarea internațională: „ei nu vor să ne ajute, deci nu avem nevoie de ei!”. Un loc aparte în joacă raportul lui Igor Dodon față de China. În unul dintre multiplele sondaje „desenate” pentru guvernare de către sociologii de la Chișinău, respondenții ar fi răspuns că anume China a fost cea care a ajutat cel mai mult țara pe timp de pandemie. Raportul cu UE este de 2/1 în același pretins sondaj. Igor Dodon joacă pe sentimentele geopolitice ale Beijingului - vrea și de la ei un credit.

Autori talentați, în slujba campaniei electorale din toamnă

Impactul răspândirii unui număr cât mai mare de conspirații (oricare ar fi acestea) tot jocul lui Igor Dodon îl va face. Și aceasta, deoarece se creează un sol fertil și pentru alte conspirații, știri false zvonuri ce vor fi puse, toate, în slujba campaniei electorale din toamnă. Iar aici el are parte de autori cu adevărat talentați. Campion este deputatul socialist Bogdan Țirdea care, chiar dacă în două mandate de deputat nu a scris pe cont propriu niciun proiect de lege [6], în prezent livrează o medie de trei-patru dezinformări sau conspirații pe zi. Este un adevărat maestru în domeniu.

„Creațiile” lui Bogdan Țirdea, grupate pe canalul său de Telegram [7], sunt foarte ilustrative pentru felul în care funcționează arhitectura conspirațiilor de calitate și a manipularilor. De exemplu, recent, el a distribuit o știre

din presa internațională, în care se afirmă că serviciile secrete americane și israeliene încă din noiembrie 2019 au preîntâmpinat conducerea Statelor Unite despre răspândirea COVID-19. După care, el lasă să se înțeleagă că tocmai din această cauză Maia Sandu ar fi provocat căderea Guvernului, în aceeași lună noiembrie 2019 - chipurile, ea ar fi știut despre criza ce vine și nu a dorit să poarte răspunderea pentru gestionarea pandemiei...

Să nu credeți că deputatul Bogdan Țirdea nu cunoaște că instituțiile de intelligence americane sau israeliene nu raportează premierului moldovean. El știe acest lucru, la fel de bine ca și faptul că majoritatea moldovenilor habar n-au cum funcționează aceste servicii și instituții, și că multora dintre ei le place, pe undeva, să creadă că Republica Moldova este „buricul pământului” aflat în centrul tuturor conspirațiilor.

Ne așteaptă alegeri foarte „vesele” la toamnă.

- [1] <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/un-tackling-%E2%80%98infodemic%E2%80%99-misinformation-and-cybercrime-covid-19>
 [2] <https://www.facebook.com/watchdogmd/videos/524452408500827/>
 [3] <https://www.facebook.com/watchdogmd/videos/290978438537862/>
 [4] <https://www.axios.com/coronavirus-china-russia-disinformation-playbook-c49b6f3b-2a9a-47c1-9065-240121c9ceb2.html>
 [5] <https://www.kp.md/daily/27115/4193823/>
 [6] <http://parlament.md/StructuraParlamentului/Deputies/tabid/87/Id/574/language/ro-RO/Default.aspx>
 [7] <https://t.me/tirdea>

Opinia expertului

Dumitru Pîntea: Criza COVID-19 - cum Republica Moldova își finanțează deficitul bugetar

Alături de controversele generate de oportunitatea contractării „creditului rusesc”, pe agenda guvernării, dar și pe cea a experților s-a menținut un alt subiect vital: de unde luăm bani într-o situație care este critică pentru întreaga lume, respectiv toate țările vor fi în căutarea unor surse de finanțare. Despre posibilitățile de suplینire a deficitului bugetar al Republicii Moldova în contextul crizei provocate de pandemia COVID-19 este și [analiza semnată](#) de expertul economic Dumitru Pîntea de la Expert-Grup, pe care o publicăm în continuare.

Pe lângă amenințările la adresa sănătății populației, criza generată de pandemia de COVID-19 prezintă primele provocări la nivel economic. Măsurile de carantină și cele de distanțare socială au redus semnificativ din activitatea firmelor, prognozele de creștere economică la nivel mondial fiind semnificativ revizuite în direcția unei recesiuni globale de circa 3%¹. Economia Republicii Moldova nu este o excepție, mai multe sectoare înregistrând deja o scădere drastică a vânzărilor și a veniturilor din cauza imposibilității de a desfășura activitatea obișnuită. Pe lângă aceasta, finanțele publice sunt puse la grea încercare - pe de o parte, sunt afectate de reducerea încasărilor din taxe și impozite, iar pe de altă parte, cresc cheltuielile pentru susținerea sectorului medical. De asemenea, Guvernul nu poate lăsa economia reală fără suport, cheltuielile pentru susținerea agenților economici și a populației urmând să crească considerabil.

În condiții de stare de urgență, instituită ca urmare a răspândirii COVID-19, Guvernul

și Parlamentul au aprobat o rectificare semnificativă a Bugetului². Rectificarea are la bază un scenariu macroeconomic oarecum optimist, cu o descreștere a PIB-ului în termeni reali de (doar) 3,0% față de anul 2019, o inflație medie anuală de 2,8% și un curs mediu MDL/USD de circa 19 lei. Chiar și așa, veniturile bugetului public național se vor diminua semnificativ, cu mai bine de 7,5 miliarde de lei în timp ce cheltuielile vor crește cu circa 1,3 miliarde de lei. În acest context, deficitul bugetar ar urma să atingă valoarea de 16,2 miliarde de lei, ceea ce este mai mult decât dublu estimat inițial (7,4 miliarde de lei la momentul aprobării Legii bugetului de stat pentru anul 2020³).

Deși nivelul actual al datoriei din sectorul public nu este unul care să creeze probleme, în condițiile actuale orice cheltuială trebuie minuțios justificată.

- Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr.172/2019, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr03_2_1.pdf
- Legea bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172 din 19.12.2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119651&lang=ro

Concomitent cu revizuirea programelor existente de cheltuieli, Guvernul a inclus un șir de programe noi în vederea susținerii sectorului ocrotirii sănătății cu impact imediat, dar și pe termen mai lung. De asemenea, sunt prevăzute programe de cheltuieli menite să atenueze impactul negativ al pandemiei asupra agenților economici și asupra populației. Drept surse de finanțare a măsurilor prevăzute vor servi creditele atrase din partea organizațiilor financiare internaționale și credite bilaterale de la guvernele altor țări. Astfel sunt menționați creditorii precum FMI, BM, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, UE și Guvernul Federației Ruse.

În contextul unei situații excepționale Republica Moldova are la dispoziție mai multe opțiuni de finanțare a deficitului bugetar. Instituirea stării de urgență este un motiv larg acceptat de extindere a cheltuielilor bugetare peste limitele impuse de legislație. Dacă pe plan intern opțiunile de finanțare sunt limitate (împrumuturi de la bănci, privatizări sau indirect bani de la BNM), pe plan extern paleta de creditorii devine mult mai diversificată. În contextul pandemiei, instituțiile financiare internaționale precum FMI și Banca Mondială au pus la dispoziția membrilor miliarde de dolari prin instrumente de creditare rapide, ieftine și fără condiționalități de reformă. Pentru Republica Moldova, suportul anunțat de cele două instituții se ridică la circa 300 de milioane USD. De asemenea,

¹ World Economic Outlook, April 2020, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>

Principalele caracteristici ale Acordurilor de finanțare încheiate de Republica Moldova în perioada 2015-2020 în scopul finanțării unor cheltuieli bugetare

Creditor	Suma alocată	Scopul declarat	Condițiile de acordare
Fondul Monetar Internațional	235 mln. USD	Asistență financiară urgentă pentru atenuarea impactului economic și social cauzat de pandemia COVID-19, orientată spre acoperirea necesităților urgente legate de balanța de plăți, catalizarea sprijinului din partea partenerilor de dezvoltare și susținerea nevoilor iminente din sistemul de ocrotire a sănătății.	Asistența financiară este acordată prin intermediul a două instrumente de finanțare destinate unor situații de urgență, fără a fi nevoie de un program deplin cu FMI, și anume: <ul style="list-style-type: none"> i. 78,4 mln. USD prin intermediul Mecanismului de creditare rapidă (RCF). Rata dobânzii pentru creditele RCF este egală cu 0%, perioada de grație pentru astfel de credite este de 5½ ani, iar termenul de scadență este de zece ani; ii. 156,7 mln. USD în cadrul Instrumentului rapid de finanțare (RFI). Asistența financiară prin intermediul RFI se acordă în aceleași condiții ca și în cazul acordurilor stand-by (la momentul rată dobânzii constituie circa 1,5%), iar termenul de scadență este între 3½ și cinci ani.
Banca Mondială	53 mln. EUR	Împrumut pentru realizarea Proiectului „Răspuns de urgență la COVID-19” cu accent pe consolidarea capacităților tehnice ale instituțiilor medicale de protecție a personalului și de gestionare a cazurilor grave, și reducere a impactului financiar negativ la nivel de gospodărie casnică.	Acordul de finanțare de 52,9 mln. EUR, negociat cu Banca Mondială, urmează a fi susținut din resursele de creditare ale Asociației Internaționale pentru Dezvoltare (IDA). Creditul este acordat la o rată a dobânzii cumulativă (inclusiv taxa de deservire) de 0,75% anual, cu perioadă de grație de cinci ani și cu un termen de scadență de 25 de ani.
Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei	70 mln. EUR	Credit pentru implementarea Proiectului „Suport de urgență pentru diminuarea consecințelor pandemiei COVID-19”. Acesta este structurat pe două componente și anume: <ol style="list-style-type: none"> 1. 40 mln. EUR pentru dotarea cu echipamente și dispozitive medicale a spitalelor și reutilizarea spațiilor medicale; 2. 30 mln. EUR pentru acordarea de credite în condiții preferențiale IMM-urilor prin intermediul băncilor comerciale. 	La momentul nu există informații publice cu privire la acest împrumut. Totuși, de regulă împrumuturile de la BDCE au menire socială și sunt acordate în condiții destul de facile. Spre exemplu, împrumutul de 12 mln. EUR contractat în anul 2018 pentru procurarea ambulanțelor a fost acordat în două tranșe, la o rată a dobânzii aplicate pe piețele financiare internaționale (circa 1%) și cu un termen de scadență de maximum 15 ani. Totodată, în cazul întârzierii unor plăți vor fi calculate penalități sub forma de dobânzi de +2,5% la dobânda deja existentă.
Guvernul Federației Ruse	200 mln. EUR	Credit acordat pentru consolidarea relațiilor dintre Republica Moldova și Federația Rusă, și susținerea nevoilor bugetare ale Republicii Moldova.	Creditul este acordat la o rată a dobânzii de 2% anual și urmează a fi rambursat în decurs de zece ani, în baza a 20 de plăți semestriale egale. Plățile vor fi efectuate la 15 martie și 15 septembrie a fiecărui an, începând cu anul 2021. În cazul în care dobânzile nu sunt achitate în termen de zece zile calendaristice de la data respectivă a plății, această datorie va fi declarată restantă și vor fi calculate dobânzi în mărime de 150% din rata dobânzii la împrumut (în esență plus 3 p.p) începând cu data respectivă a plății și până când datoria nu va fi achitată. Totodată, creditul are și o serie de condiționalități de natură nefinanciară, respectiv, în scopul extinderii relațiilor comercial-economice dintre părți, Republica Moldova va depune efort în vederea realizării unor proiecte comune (deci, este nevoie de o decizie comună) cu implicarea inclusiv a companiilor rusești.
Guvernul României	150 mln. EUR	Asistență financiară rambursabilă pe termen mediu sub formă de împrumut.	Împrumutul este acordat în maximum trei tranșe în baza unui calendar prestabilit cu scadența fiecărei tranșe de maximum cinci ani și o rată a dobânzii de circa 1,5%. Acordul de împrumut nu conține anumite condiționalități, cu excepția existenței facilității de finanțare încheiate de Republica Moldova cu FMI, care la rândul ei are numite condiționalități de reforme. În cazul în care rambursarea împrumutului nu va fi posibilă, reeșalonarea datoriilor va avea loc în aceleași condiții și privilegii ca și în cazul acordurilor de finanțare de la instituții financiare internaționale. Totodată, în cazul întârzierii unor plăți, vor fi calculate penalități sub forma de dobânzi de +2% la dobânda deja existentă sau dobânda EURIBOR+3%.
Comisia Europeană	100 mln. EUR	Asistență macrofinanciară pentru diminuarea constrângerilor de finanțare externă, susținere a necesităților bugetare, consolidare a rezervelor valutare și depășirea vulnerabilităților externe și financiare. Aceasta cuprinde o facilitate de împrumut de 60 mln. EUR și o facilitate de grant de 40 mln. EUR.	Facilitatea de împrumut este acordată în trei tranșe cu un termen de scadență de până la 15 ani la rata dobânzii la care Comisia Europeană se împrumută pe piața financiară internațională (în medie 0,5% în 2019 la obligațiunile emise cu maturitatea de 15 ani). În același timp, acordarea celor trei tranșe din asistență este condiționată atât de un bilanț satisfăcător în ceea ce privește punerea în aplicare a acordului de credit convenit între Republica Moldova și FMI, cât și de o evaluare pozitivă a Comisiei, în numele Uniunii Europene, cu privire la progresele realizate și o serie de măsuri de ajustare macroeconomică și structurală.

Sursa: în baza datelor din Acordurile de finanțare

ca răspuns la criză, UE a anunțat sprijin nerambursabil atât pentru țările membre, cât și pentru cele asociate. Pentru țara noastră deja a fost anunțat un sprijin financiar nerambursabil de circa 87 de milioane de euro⁴ și posibilitatea acordării unui împrumut de circa 100 de milioane de euro.

Pe lângă suportul financiar de la FMI și UE, autoritățile recurg și la creditorii mai puțin tradiționali care pot afecta relațiile externe ale țării noastre din punct de vedere atât financiar, cât și politic și chiar geopolitic. Recent, Moldova a semnat un Acord de finanțare de 200 milioane de euro cu Guvernul Federației Ruse care, deși este prezentat ca răspuns și suport în contextul pandemiei⁵, mai degrabă are menirea de a susține proiectele electorale anunțate încă la început de an. O bună parte din resursele financiare (1,3 miliarde de lei) din acest credit au fost deja incluse în proiectul de rectificare a Bugetului pentru implementarea Proiectului „Program de dezvoltare a infrastructurii drumurilor cu suportul Federației Ruse”, ceea ce nu este decât un nou program „Drumuri bune”.

- 4 UE sprijină bilateral Republica Moldova în combaterea crizei prin realocarea a 87 milioane de euro, <https://mfa.gov.md/ro/content/ue-sprinjina-bilateral-republica-moldova-combaterea-criszei-prin-realocarea-87-milioane-de>
- 5 Declarațiile Președintelui Igor Dodon privind creditul oferit de Federația Rusă, <https://sputnik.md/economics/20200418/29932562/Federaia-Rusa-aprobat-creditul-de-200-de-milioane-de-euro-pentru-Moldova.html>

Evident, nu punem la îndoială faptul că orice lucrări publice de infrastructură vor ajuta oarecum agenții economici în perioada de criză pandemică și economică, totuși, cea mai delicată întrebare rămâne oportunitatea acestor lucrări și modul de realizare în contextul existenței mai multor condiționalități.

Acordul de credit semnat cu Federația Rusă ridică mai multe semne de întrebare asupra unor prevederi financiare, dar și a unor condiționalități nefinanciare. Chiar dacă este menționat că este un credit pentru suport bugetar, Guvernul nu poate utiliza acești bani așa cum crede de cuviință, ci doar pentru susținerea unor proiecte de dezvoltare comune și cu implicarea companiilor din această țară. Astfel, Guvernul pare să nu aibă posibilitatea evaluării individuale a oportunității proiectelor, decizia urmând a fi luată împreună cu partea rusă. O altă prevedere care merită o atenție deosebită ține de consolidarea tuturor datoriilor părții

moldovenești, și aceasta fără o claritate în privința situației la zi cu toate obligațiile active ale Chișinăului față de Moscova. Astfel de angajamente nu pot fi acceptate fără alăturarea expresă a listei obligațiilor existente. În cele din urmă, condițiile de rambursare, inclusiv dobânda acestui credit, par a fi printre cele mai dure din lista tuturor acordurilor de finanțare pe care țara noastră le are în vigoare sau care sunt la o etapă avansată de aprobare.

Acordul semnat cu partea rusă, în esență, nu poate fi comparat cu niciun instrument de finanțare oferit de alți creditorii fie în contextul crizei COVID-19, fie al altor împrumuturi cu destinație bugetară. Pentru o imagine mai clară, prezentăm principalele condițiile de atragere a finanțării din partea diferiților parteneri externi, cu accent pe fondurile atrase recent de la instituțiile financiare internaționale (creditori multilaterali) și pe cele contractate de la alți parteneri pe cale bilaterală.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.